

Vlastný materiál

Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov SR v oblasti politiky zmeny klímy za roky 2019 – 2023

ÚVOD

Vedci už od konca 80. rokov minulého storočia upozorňovali na zmenu klímy ako globálny problém. Medzivládny panel pre zmenu klímy (ďalej len „IPCC“) vo svojej Osobitnej správe z roku 2018 uvádza, že množstvo antropogénnych emisií skleníkových plynov je teraz vyššie ako kedykoľvek predtým, pričom je veľmi pravdepodobné, že tieto emisie sú dominantnou príčinou pozorovaného globálneho otepľovania od polovice 20. storočia. Odhaduje sa, že ľudské aktivity prispeli ku globálnemu otepleniu približne o 1 °C v porovnaní s predindustriálnymi hodnotami, pričom globálne oteplenie pravdepodobne dosiahne hodnotu 1,5 °C medzi rokmi 2030 a 2052 v prípade, že bude pokračovať nárast emisií pri súčasnom tempe.

Šiesta hodnotiaca správa IPCC¹ z marca 2023 konštatuje, že **globálne oteplenie o 1,5 °C, aj keď len dočasné, povedie k oveľa závažnejším, často nezvratným vplyvom** – od vyhynutia niektorých druhov, cez úplné zatopenie slaných močiarov, až po straty na ľudských životoch. Toto všetko v dôsledku zvýšeného tepelného stresu. **Udržať zvýšenie globálnej teploty pod 1,5 °C je stále možné, ale iba ak budeme konať okamžite.**

Emisie CO₂ zo spaľovania fosílnych palív a z priemyselných procesov prispeli približne k 78 % z celkovému nárastu emisií skleníkových plynov od roku 1970 do roku 2010. Celosvetovo bol ekonomický rast a rast populácie naďalej najdôležitejšou hnacou silou zvyšovania emisií oxidu uhličitého zo spaľovania fosílnych palív.

Čo sa týka ďalšieho vývoja, pokračujúce **zvyšovanie emisií skleníkových plynov** spôsobí ďalšie otepľovanie a dlhotrvajúce zmeny vo všetkých zložkách klimatického systému, čo **zvýši pravdepodobnosť závažných, všadeprítomných a nezvratných vplyvov na ľudí a ekosystémy**. Obmedzenie zmeny klímy by si vyžadovalo podstatné a trvalé znížovanie emisií skleníkových plynov.

Predpokladá sa, že **v priebehu 21. storočia stúpne povrchová teplota**. Je veľmi pravdepodobné, že vlny horúčav sa budú vyskytovať častejšie a budú trvať dlhšie a že extrémne zrážkové udalosti budú v mnohých regiónoch čoraz intenzívnejšie a častejšie. Oceán sa bude naďalej otepľovať a okysľovať a globálna priemerná hladina mora bude stúpať. Do polovice storočia bude mať očakávaná zmena klímy vplyv na zdravie ľudí hlavne tým, že sa prehĺbia už existujúce zdravotné problémy. Predpokladá sa, že v mestských oblastiach zmena klímy zvýši riziká pre ľudí, ekonomiku a ekosystémy, vrátane rizík vyplývajúcich z teplotného stresu, búrok a extrémnych zrážok, vnútrozemských a pobrežných záplav, zosuvov pôdy, znečistenia ovzdušia, sucha, nedostatku vody, stúpania morskej hladiny, atď. Očakáva sa, že vo vidieckych oblastiach bude výrazný dopad na dostupnosť a zásobovanie vodou, potravinovú bezpečnosť, infraštruktúru a príjmy z poľnohospodárstva, vrátane posunov v produkčných oblastiach potravinárskych a nepotravinárskych plodín po celom svete. Predpokladá sa, že dôsledky

¹ <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/>

zmeny klímy spomalia hospodársky rast, sťažia znižovanie chudoby, predĺžia existujúce a vytvoria nové pasce chudoby, najmä v mestských oblastiach a vznikajúcich miestach výskytu hladu.

Adaptácia a mitigácia sú doplnkové stratégie na znižovanie a riadenie rizík zmeny klímy. Podstatné zníženie emisií v nasledujúcich niekoľkých desaťročiach môže znížiť klimatické riziká v 21. storočí a neskôr, zvýšiť vyhliadky na efektívnu adaptáciu, z dlhodobého hľadiska znížiť náklady a výzvy spojené s mitigáciou a prispieť k udržateľnému rozvoju odolnému voči zmene klímy.

Základný medzinárodnoprávny, strategický a legislatívny rámec

Rámcový dohovor OSN o zmene klímy, Kjótsky protokol, Dodatok z Dauhy

Prvá hodnotiaca správa IPCC vyšla v roku 1990 a na základe jej zistení bola pod záštitou OSN pripravená prvá medzinárodná zmluva týkajúca sa zmeny klímy – Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (ďalej len „Dohovor“) prijatý v roku 1992 v Rio de Janeiro. **SR ratifikovala Dohovor 25. augusta 1994.**

Pre neurčitosť záväzkov Dohovoru a rozdelenie krajín na rozvinuté a rozvojové bol v roku 1997 prijatý vykonávací protokol k tomuto Dohovoru – Kjótsky protokol (ďalej len „KP“). KP po prvý raz stanovil povinnosť pre rozvinuté krajiny znížiť počas záväzného obdobia 2008 až 2012 agregované antropogénne emisie skleníkových plynov najmenej o 5 % v porovnaní s rokom 1990. **SR ratifikovala KP 31. mája 2002.** V roku 2012 sa v Dauhe prijal dodatok ku KP. Zmluvné strany sa zaviazali v období rokov 2013 až 2020 znížiť svoje celkové emisie skleníkových plynov najmenej o 18 % pod úroveň emisií v roku 1990, EÚ prijala záväzok -20 %. **EÚ ratifikovala Dodatok z Dauhy v zastúpení svojich členských štátov (ďalej len „ČŠ EÚ“) 16. novembra 2017.**

Záväzky podľa dodatku z Dauhy sa však týkali iba vyspelých krajín, aj to nie všetkých, keďže sa nepripojili štáty ako Japonsko, Rusko, Nový Zéland, Kanada ani USA, a pokrývali len necelých 15 % svetových emisií. Z tohto dôvodu sa svetové spoločenstvo usilovalo o novú globálnu dohodu, ktorá by znamenala širšie zapojenie krajín tak, aby sa k redukčným záväzkom popri rozvinutých krajinách pripojili aj dynamicky rastúce rozvojové krajiny ako Čína, India, Brazília, Južná Afrika a ďalšie. Hospodárstvo mnohých týchto krajín sa totiž prudko rozvíja, v dôsledku čoho je ich príspevok ku globálnym emisiám z roka na rok vyšší.

Parížska dohoda

Po niekoľkoročných náročných medzinárodných vyjednávaniach sa dňa 12. decembra 2015 na plenárnom zasadnutí konferencie zmluvných strán Dohovoru v Paríži podarilo konsenzom 195 strán prijať globálnu dohodu o zmene klímy – Parížsku dohodu (ďalej len „PA“). **Dohoda vstúpila do platnosti dňa 4. novembra 2016.**

EÚ uložila ratifikačné listiny v sídle OSN v New Yorku 5. októbra 2016, čím sa dosiahlo dvojité kvórum pre ratifikáciu a EÚ sa tak stala spúšťačom PA, k čomu výrazne prispelo práve predsedníctvo SR v Rade EÚ a splnilo tak jednu zo svojich politických priorít.

PA je globálnym míľnikom a nástrojom pri zlepšovaní kolektívnych opatrení na globálnej úrovni a urýchl'ovaní globálneho prechodu na nízkouhlíkovú spoločnosť odolnú voči dôsledkom zmeny klímy.

Cieľom tejto globálnej dohody o zmene klímy, je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia o maximálne 2 °C a podľa možnosti významne pod túto hodnotu, len o 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnym obdobím. V druhej polovici 21. storočia by sa mala dosiahnuť uhlíková neutralita, tzn. vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ekosystémy dokážu zachytiť.

PA je prelomová najmä v troch dôležitých aspektoch:

- prvýkrát ustanovuje redukčné záväzky a povinnosti nielen pre rozvinuté krajiny, ako to bolo doteraz ustanovené v KP, ale pre zmluvné strany PA;
- prvýkrát sa dôslednejšie venuje aj adaptácii na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a zakotvuje povinnosť aktívne sa pripravovať na tieto dôsledky, sledovať a hodnotiť dopady a budovať a posilňovať odolnosť ekosystémov a sociálnych a ekonomických systémov;
- povinnosť sledovať emisie skleníkových plynov a informovať o ich množstve sa vzťahuje tiež na všetky krajiny, nielen na rozvinuté, ako to bolo doteraz.

Všetky zmluvné strany PA musia predložiť redukčné záväzky, ale na rozdiel od minulosti si každá krajina stanovuje sama, akým spôsobom a v ktorých sektoroch sa bude usilovať o zníženie emisií skleníkových plynov.

Najvyššími rozhodovacími orgánmi Dohovoru, KP a PA je konferencia zmluvných strán Dohovoru (COP), konferencia zmluvných strán KP (CMP) a konferencia strán slúžiaca ako stretnutie strán PA (CMA). Jednou z najdôležitejších úloh, ktoré plnia, je posudzovanie a konečné prijímanie rozhodnutí na plnenie cieľov a záväzkov krajín podľa Dohovoru, KP a PA.

Po prijatí a ratifikácii PA bolo potrebné zaistiť, že ju bude možné vykonávať v praxi. COP24 v Katoviciach v Poľsku v decembri 2018 bol prelomovým stretnutím pre implementáciu PA a pre napĺňanie jej cieľov. Cieľom konferencie bolo prijatie súboru pravidiel pre implementáciu PA tzv. **“Paris Rulebook“** (ďalej len „PRB“), ktoré by potvrdili medzinárodný záväzok v boji proti zmene klímy. PRB obsahuje podrobné pravidlá a usmernenia pre implementáciu PA a **pokrýva všetky kľúčové oblasti vrátane transparentnosti, financovania, technológií, mitigácie a adaptácie.** PA sa tým stala aplikovateľnou v praxi a umožňuje tak zmluvným stranám vykonávať jej ustanovenia transparentným a komplexným spôsobom. Schválené rozhodnutia riadia medzinárodnú spoluprácu všetkých zmluvných strán PA a podporujú ich individuálne ambície.

• COP25 v Madride v Španielskom kráľovstve

V dňoch 2. až 15. decembra 2019 prebiehali pod vedením Čile v Madride v Španielskom kráľovstve súbežne 25. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP25), 15. zasadnutie zmluvných strán KP (CMP15), 53. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo (ďalej len „SBSTA“) – SBSTA53, 53. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu (ďalej len „SBI“) – SBI53 a 2. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán PA (ďalej len „CMA“) – CMA2. Tieto zasadnutia sa súhrnne označujú ako COP25.

Rokovania mali najmä technický charakter. Hlavnou úlohou bolo dokončiť PRB kvôli ukončeniu druhého záväzného obdobia KP v roku 2020 a začínajúcej aplikácii záväzkov vyplývajúcich z PA. Konferencia zároveň slúžila na hodnotenie dosiahnutého pokroku a posúdenie, či existujú všetky mechanizmy potrebné na to, aby strany mohli po roku 2020 plnohodnotne naplňovať PA. Niekoľko závažných tém však zostalo nevyriešených, ako sú trhové a netrhové mechanizmy, ktoré by krajinám umožňovali nakupovať uhlíkové kredity, čiže

redukcie emisií, z inej krajiny, aby umožnili kupujúcej krajine naďalej emitovať emisie v rámci svojich hraníc. Ďalej zostali otvorené niektoré otázky transparentnosti PA, ako aj spoločných časových rámcov pre národne určené príspevky (NDC). Napriek určitému pokroku sa konečné výsledky stretli s mnohými negatívnymi reakciami hodnotiacimi tento pokrok ako nedostatočný. Výsledok rokovaní z Madridu sa skladá z troch rozhodnutí (pod COP, CMA a CMP) so spoločným názvom ***“Chile-Madrid Time for Action”*** (Akčný plán Čile-Madrid). Tento akčný plán je iniciatívou čilského predsedníctva, ktorá predstavuje spoločnú víziu všetkých strán, a ktorá je výsledkom mnohých bilaterálnych rokovaní. Na zasadnutí bola zdôraznená potreba zaoberať sa rozdielom medzi celkovým účinkom mitigačného úsilia strán a trajektóriou, ktorá by mala byť dodržaná v súlade s udržaním zvýšenia priemernej globálnej teploty pod 2 °C alebo 1,5 °C. V tejto súvislosti COP25 pripomenul potrebu adaptačných opatrení, a tiež záväzok rozvinutých krajín do roku 2020 spoločne mobilizovať 100 miliárd USD na financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy v rozvojových krajinách. Aj keď rozhodnutie týkajúce sa PA si osobitne nevyžaduje väčšie ambície, stranám sa navrhlo zväziť zvýšenie ich ambícií v oblasti klímy, keďže dovtedajšie nastavenie ambícií nesmeruje k naplneniu cieľa PA.

Informáciu o priebehu a výsledkoch COP25 vzala vláda SR na vedomie na svojom zasadnutí 28. apríla 2020.

- **Pandemický rok 2020**

V roku 2020 bola plánovaná klimatická konferencia COP26 v Glasgowe presunutá kvôli celosvetovej pandémie COVID-19, pričom v decembri 2020 sa strany stretli v spoločnom virtuálnom priestore pod názvom ***„Dialógy o klíme“***. Ich cieľom bolo udržať činnosť a dynamiku ohľadne témy stále aktuálnou, realizovať mandátne akcie do roku 2020 a diskutovať o prebiehajúcich a vznikajúcich problémoch, ako je udržateľné zotavenie sa z pandémie. Napriek tomu, že bolo dohodnuté, že sa neuskutočnia žiadne formálne rokovania ani rozhodovanie, uskutočnili sa niektoré neformálne akcie určené iba pre strany, predovšetkým o nevyriešených otázkach, ako napríklad k trhovým a netrhovým mechanizmom a spoločným časovým rámcem pre národne určené príspevky (“national determined contributions” – ďalej len “NDC”). Cieľom bolo zlepšiť spoločné porozumenie a zaistiť pokrok pri prijímaní rozhodnutí na konferencii COP 26. V júni 2021 prebehlo virtuálne zasadnutie SBSTA a SBI. Stretnutia ukázali, že je možné dosiahnuť pokrok v príprave na COP26, aj keď má virtuálny priestor svoje limity a v tomto druhu rokovacieho priestoru nemožno prijímať rozhodnutia. Navyše, hoci v programe zasadnutia boli naplánované všetky povinné body, časové obmedzenia bránili širšej a obsiahlejšej diskusii k niektorým kritickým témam. Po virtuálnych zasadnutiach SBSTA a SBI bolo nevyhnutné zhodnotiť, aký pokrok sa dosiahol a čo je nutné a možné urobiť pred COP26. Zasadnutia Valného zhromaždenia OSN, G7 a G20 v roku 2021 poskytli cennú platformu na výmenu názorov medzi stranami na politickej aj odbornej úrovni.

- **COP26 v Glasgowe v Spojenom kráľovstve**

V dňoch 31. októbra až 13. novembra 2021 v Glasgowe v Spojenom kráľovstve prebiehali súbežne 26. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP26), 16. zasadnutie zmluvných strán KP (CMP16), 55. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo (SBSTA55), 55. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu (SBI55) a 3. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán PA (CMA3). Tieto zasadnutia sa súhrnne označujú ako COP26.

Predsedníctvo COP26 si stanovilo cieľ udržať víziu obmedzenia rastu teploty na 1,5 °C pri splnení každého zo svojich štyroch cieľov:

- Zabezpečenie nulových bilancií emisií skleníkových plynov do polovice storočia a udržanie rastu priemernej globálnej teploty o 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnym obdobím
- Adaptácia na ochranu komunít a prirodzených biotopov
- Mobilizovanie financií
- Spoločné úsilie a spoločná práca

Po trinástich dňoch intenzívnych rokovaní sa 13. novembra 2021 COP26 ukončila prijatím výsledného dokumentu „*Klimatický pakt z Glasgowa*“ (Glasgow Climate Pact), ktorý predstavuje sériu troch zastrešujúcich rozhodnutí, ktoré postihujú celkový politický priebeh konferencie zmluvných strán. Klimatický pakt urýchlil tempo klimatických opatrení a je zameraný na oblasti, ktoré korešpondujú so štyrmi vyššie uvedenými hlavnými prioritami britského predsedníctva COP26.

Klimatický pakt vyzýva zmluvné strany urobiť všetko pre zvýšenie ambícií ako v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, tak adaptácie na zmenu klímy a vo financovaní riešení zmeny klímy. Uvedomujúc si požiadavky na využívanie pôdy, biodiverzitu a udržateľný rozvoj, zmluvné strany znovu potvrdili príslušné záväzky k Dohovoru o biologickej diverzite ako aj k udržateľnému využívaniu pôdy a k zachovaniu, ochrane, udržateľnému manažmentu a obnove lesov a terestriálnych ekosystémov. Krajiny vyhlásili, že zvýšia toto svoje úsilie v ochrane lesov a ich obnove. Klimatický Pakt konkrétne žiadal zmluvné strany, aby už v roku 2022 opäť zvýšili svoje ambície, otvoril tzv. „*Glasgowský dialóg*“ o financovaní strát a škôd a vyzval rozvinuté krajiny ku zvýšeniu financovania adaptácie na zmenu klímy do roku 2025 na dvojnásobok oproti roku 2019. Išlo tiež o vôbec prvé rozhodnutie konferencie, ktoré sa zameriava na opatrenia proti fosílnym palivám, pričom vyzýva na postupné obmedzenie využívania uhlia na energetické účely a postupné zrušenie neefektívnych dotácií na fosílna palivá.

Na Klimatický pakt nadväzuje rozsiahly súbor ďalších rozhodnutí, uznesení a vyhlásení, ktoré tvoria globálny kompromis, odrážajúci krehkú rovnováhu medzi záujmami a aspiráciami takmer 200 zmluvných strán.

Informáciu o priebehu a výsledkoch COP26 vzala vláda SR na vedomie na svojom zasadnutí 6. apríla 2022.

• *COP27 v Sharm el-Sheiku v Egyptskej arabskej republike*

V dňoch 6. až 20. novembra 2022 v Sharm el-Sheikhu v Egyptskej arabskej republike prebiehali súbežne 27. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP27), 17. zasadnutie zmluvných strán KP (CMP17), 57. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo (SBSTA57), 57. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu (SBI57) a 4. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán PA (CMA4). Tieto zasadnutia sa súhrnne označujú ako COP27.

Delegáti sa stretli v období poznačenom viacerými krízami – krízou energetickou, životných nákladov, dlhovou, straty biodiverzity a degradácie ekosystémov a geopolitického napätia. Potreba konať vo veci klimatickej krízy bola však nanajvýš opodstatnená vzhľadom na priemerný nárast globálnej teploty. Do konca konferencie, ktorá sa skončila 20. novembra 2022, viac ako 39 hodín po plánovanom ukončení, prijali zúčastnené strany 60 rozhodnutí.

Hlavnou témou COP27 bola potreba chrániť tých najzraniteľnejších. Náročné politické rokovania a vyjednávania vyústili do prelomového rozhodnutia. Krajiny sa po prvýkrát dohodli, že v záverečnom texte uznajú potrebu financií v prípade strát a škôd, ktoré boli spôsobené negatívnymi dôsledkami zmeny klímy.

Ďalšími kľúčovými témami rokovaní a záverečného balíka rozhodnutí boli pracovné programy na urýchléné **zvýšenie ambícií v oblasti mitigácie (*Mitigation Work Programme*)** a pre **globálny cieľ pre adaptáciu (*Global Goal on Adaptation*)**. V otázke mitigácie presadzovali rozvinuté štáty a najviac zraniteľné krajiny ambiciózny výsledok rokovaní s cieľom zvýšiť úsilie o zníženie emisií do roku 2030, čiže počas tzv. kritického desaťročia. Nakoniec sa krajiny dohodli na procese, v rámci ktorého sa budú identifikovať príležitosti a medzery pre zníženie emisií. Výsledok v oblasti adaptácie bol pozitívnejší. Strany sa dohodli na dlhodobom, štruktúrovanom úsilí, ktoré pomôže krajinám spoločne dosiahnuť globálny cieľ pre adaptáciu.

Informáciu o priebehu a výsledkoch COP27 vzala vláda SR na vedomie na svojom zasadnutí dňa 15. marca 2023.

- **COP28 v Dubaji v Spojených arabských emirátoch**

V dňoch 30. novembra 2023 až 13. decembra 2023 v Dubaji v Spojených arabských emirátoch prebiehali súbežne 28. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP28), 18. zasadnutie zmluvných strán KP (CMP18), 59. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo (SBSTA59), 59. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu (SBI59) a 5. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán PA (CMA5).

Začiatok COP28 možno označiť za výnimočný z hľadiska obsahu aj procesu. Už počas otváracieho plenárneho zasadnutia prijali strany rozhodnutie o sfunkčnení nového fondu pre straty a škody spôsobené dôsledkami zmeny klímy, ktorý bol založený na COP27 v egyptskom Sharm el-Sheikhu. Niekoľko strán zároveň oznámilo finančné prísľuby pre počiatočné naplnenie tohto fondu. Tomuto úspechu predchádzala dohoda dosiahnutá v rámci tzv. Prechodného výboru, ktorý vznikol na COP27 s úlohou a mandátom predložiť na COP28 odporúčania svojich členov o detailoch fungovania nového fondu.

Strany tiež rýchlo prijali agendu COP28. Spojeným arabským emirátom, predsedníckej krajine, sa tak podarilo predísť situácii, ktorá poznačila priebeh zasadnutia podporných orgánov v júni 2023, kedy do poslednej chvíle pretrvávali spory o návrhoch na nové body agendy, čo mohlo z procesného hľadiska viesť k celkovému zmareniu dosiahnutých výsledkov zasadnutia. V rámci konzultácií pred otvorením COP28 sa podarilo zabezpečiť dohodu o množstve návrhov na nové body agendy, pričom sa dohodlo, že sa prediskutujú s predsedníctvom alebo v rámci existujúcich bodov agendy a nie ako samostatné body.

Po včasnom prijatí agendy nasledovali náročné rokovania trvajúce počas celých dvoch týždňov, pričom pozornosť sa sústredila na nasledujúce kľúčové body: ***prvé Globálne hodnotenie plnenia Parížskej dohody (Global Stocktake), rámec pre implementáciu globálneho cieľa pre adaptáciu, mitigačný pracovný program, pracovný program pre spravodlivú transformáciu a záležitosti súvisiace s článkom 2 ods. 1 písm. c) PA o zosúladiení finančných tokov s nízkouhlíkovým rozvojom odolným voči zmene klímy.***

Počas druhého týždňa boli rokovania vo veľkej miere uzavreté, pričom predsedníctvo, niekoľko ministrov a ďalší poverení vyjednávači viedli bilaterálne konzultácie o návrhoch textov s cieľom nájsť prieniky a konsenzus. Kľúčové sporné otázky sa okrem iného týkali

slovnej formulácie o vyradovaní fosílnych palív v rozhodnutí o GST a o referenciách na spôsoby implementácie globálneho cieľa pre adaptáciu. Napriek zámeru predsedníctva ukončiť schôdzu v stanovenom termíne 12. decembra 2023 pokračovali konzultácie až do skorých ranných hodín 13. decembra, následne boli zverejnené návrhy rozhodnutí o zostávajúcich otvorených otázkach a tie sa prijali na záverečnom plenárnom zasadnutí v ten istý deň.

Za hlavný výstup možno označiť **rozhodnutie o Globálnom hodnotení**, ktoré uznáva potrebu hlbokého, rýchleho a trvalého zníženia emisií skleníkových plynov v súlade s trajektóriami vedúcimi k neprekročeniu globálneho oteplenia o 1,5 °C. V rozhodnutí sa strany vyzývajú, aby zabezpečili, že ich ďalšie národne určené príspevky budú obsahovať ambiciózne ciele znižovania emisií v rámci celej ekonomiky a pokrývať všetky skleníkové plyny, sektory a kategórie a budú v súlade s obmedzením globálneho otepľovania na 1,5 °C.

Rozhodnutie okrem iného tiež vyzýva strany, aby spôsobom určeným na národnej úrovni prispeli ku globálnemu úsiliu o:

- strojnásobenie globálnej kapacity obnoviteľnej energie a zdvojnásobenie globálnej priemernej ročnej miery zlepšovania energetickej efektívnosti do roku 2030;
- urýchlenie úsilia o postupné vyradenie energie z uhlia, pri ktorej sa nevyužívajú technológie zachytávania uhlíka;
- zrýchlenie globálneho úsilia o prechod k emisne neutrálnym energetickým systémom, ktoré využívajú bezuhlíkové alebo nízkouhlíkové palivá ešte pred alebo približne v polovici storočia;
- prechod od fosílnych palív v energetických systémoch spravodlivým, usporiadaným a nestranným spôsobom a urýchlenie opatrení v tomto kritickom desaťročí, aby sa do roku 2050 dosiahla klimatická neutralita v súlade s vedeckými poznatkami;
- urýchlenie krokov v oblasti bezuhlíkových a nízkouhlíkových technológií vrátane, okrem iného, obnoviteľných zdrojov energie, jadrovej energetiky, technológií znižovania a odstraňovania, ako je zachytávanie, využívanie a ukladanie uhlíka, najmä v odvetviach, ktoré sa ťažko dekarbonizujú a nízkouhlíkovej výroby vodíka;
- urýchlenie a podstatné zníženie emisií skleníkových plynov iných ako je oxid uhličitý, vrátane a najmä emisií metánu do roku 2030 na globálnej úrovni;
- urýchlenie znižovania emisií z cestnej dopravy rôznymi spôsobmi, vrátane rozvoja infraštruktúry a rýchleho nasadenia bezemisných alebo nízkoemisných vozidiel;
- čo najskoršie zrušenie neefektívnych dotácií do fosílnych palív, ktoré neriešia energetickú chudobu alebo spravodlivú transformáciu.

Vystúpenia krajín počas záverečného plenárneho zasadnutia poukazovali na skutočnosť, že dosiahnutie kompromisu o rozhodnutí o Globálnom hodnotení bolo náročné. Viaceré krajiny kritizovali text ohľadom prechodu od fosílnych palív ako nedostatočný, texty o uhlí a metáne ako slabé a zmienku o prechodných palivách, o ktorých sa v rozhodnutí hovorí, že „môžu zohrávať úlohu pri uľahčovaní energetického prechodu a zabezpečení energetickej bezpečnosti“, ako slabinu celého rozhodnutia. Iné krajiny označili body uvedené vyššie za príliš normatívne a zdôraznili, že Parížska dohoda je založená na krokoch určených na národnej úrovni a teda prístupe zdola-nahor. Mnohí však toto rozhodnutie oslavne nazvali ako „začiatok konca fosílnych palív“.

Medzi ďalšie dôležité výstupy COP28 patria:

- prijatie rámca pre globálny cieľ pre adaptáciu, ktorého cieľom je usmerňovať implementáciu tohto cieľa. Rámec je založený na uskutočnení hodnotenia dôsledkov zmeny klímy, zraniteľnosti a rizík (do roku 2030), zavedení systémov včasného

varovania (do roku 2027), podpore klimatických informačných služieb pre znižovanie rizika a systematické pozorovanie (do roku 2027) a prijatí a implementácia národných adaptačných plánov (do roku 2030). Obsahuje taktiež tematické ciele, okrem iného, cieľ znížiť dôsledky zmeny klímy na ekosystémy a biodiverzitu a zrýchliť využívanie adaptačných riešení založených na prírode a ekosystémoch;

- určenie konzorcia Úradu OSN pre znižovanie rizika katastrof a Úradu OSN pre projektové služby za hostiteľa siete Santiago pre straty a škody;
- začatie implementácie pracovného programu pre spravodlivú transformáciu;
- rozhodnutie pokračovať a posilniť dialóg o článku 2 ods. 1 písm. c) PA, jeho obsahu a rozsahu a otázkach ohľadom prepojenia s článkom 9 Parížskej dohody;
- rozhodnutie o zvolaní expertného dialógu o horskom prostredí a zmene klímy a expertného dialógu o dôsledkoch zmeny klímy pre deti počas zasadnutia podporných orgánov v júni 2024.

Informáciu o priebehu a výsledkoch COP28 vzala vláda SR na vedomie na svojom zasadnutí 21. februára 2024.

- **Implikácie pre ďalšie obdobie**

Predsedníctvo COP28 malo neľahkú úlohu nájsť konsenzus strán vo veci rozhodnutia k prvému Globálnemu hodnoteniu. Technická časť hodnotenia priniesla negatívne zistenia o nesúlade vývoja emisií skleníkových plynov s vývojom pri plnení súčasných klimatických cieľov krajín zachytené v ich NDC. Značné medzery boli identifikované v mitigácii, adaptácii aj prostriedkoch implementácie. Strany mali však rozdielne pohľady nielen vo veci ďalších krokov, ale aj ohľadom naratívu o doterajšom vývoji a historickej zodpovednosti. Dohoda na znení záverečného rozhodnutia bola možná aj vďaka tomu, že v niektorých dôležitých častiach pripomína akýsi zoznam možností, z ktorých si môžu krajiny podľa svojich národných záujmov a politík vyberať. Zahrnutie jazyka o fosílnych palivách je však jasným krokom vpred na poli globálnej klimatickej politiky a jej vyše tridsaťročnej histórie.

To, či Globálne hodnotenie ako mechanizmus PA na zvyšovanie ambícií funguje, bude zrejmé až v roku 2025, kedy budú krajiny predkladať svoje nové NDC na obdobie do roku 2035. Tieto by mali zohľadniť aj výsledky hodnotenia a rozhodnutie z konferencie v Dubaji a prispieť k dosiahnutiu ambicióznejšieho teplotného cieľa Parížskej dohody.

COP28 dosiahol okrem rozhodnutia o prvom Globálnom hodnotení a tiež rozhodnutia o sfunkčnení nového fondu pre straty a škody počas otváracieho plenárneho zasadnutia aj titul zatiaľ najväčšieho COPu. Počet registrovaných na fyzickú a online účasť prekročil 100 000.

Ďalšia medzinárodná klimatická konferencia (COP29), ktorá sa bude konať v Baku v Azerbajdžane v novembri 2024, bude zameraná najmä na klimatické financovanie. Krajiny už prechádzajú z expertnej úrovne stretnutí do vyjednávania ohľadom nového kolektívneho kvantifikovaného finančného cieľa, ktoré sa uzavrie práve na COP29. Pre EÚ bude zároveň dôležitý dialóg o článku 2 ods. 1 písm. c) PA ako posledný z globálnych klimatických cieľov, ktorý nie je rozpracovaný.

Dôležité je zmieniť, že v nevyhnutnom rozsahu je problematika zmeny klímy adresovaná aj v aktivitách súvisiacich s plnením záväzkov SR v rámci iných medzinárodných dohovorov (napr. Agendy OSN 2030 pre udržateľný rozvoj, Dohovoru OSN o biologickej diverzite, Dohovoru OSN o boji proti dezertifikácii v krajinách postihnutých vážnym suchom, Sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof na obdobie 2015 – 2030, Rámcového dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát).

Slovenská republika taktiež plne rešpektuje správy IPCC a hlási sa k medzinárodným záväzkom v oblasti adaptácie na zmenu klímy tak, ako sú definované v Dohovore a PA a tiež je súčasťou implementácie novej stratégie EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy z 24. februára 2021.²

Politika zmeny klímy Európskej únie

Globálne ciele uvedené vyššie sa pretavili do politík Európskej únie. Základným dokumentom a stratégiou zelenej a inkluzívnej transformácie je Európska zelená dohoda, ktorá odštartovala významný pokrok Európskej únie v rámci klimatickej politiky. Dôležitým míľnikom bol **Európsky klimatický predpis účinný od júla 2021**, ktorý legislatívne ukotvil cieľ stať sa **klimaticky neutrálnym kontinentom do roku 2050 a znížiť** emisie skleníkových plynov o 55 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 1990.

V Európskej únii sa aktuálne presadzuje integrácia klimatickej politiky, dôsledkov zmeny klímy a rizík do sektorových politík a celkového rozvoja v legislatívnej oblasti, napr. Stratégia EÚ pre biodiverzitu, Stratégia z farmy na stôl, Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo, Stratégia pre financovanie prechodu na udržateľnú ekonomiku, Vlna obnovy budov, Stratégia EÚ pre lesy, ozeleňovanie Európskeho semestra a pod.

➤ **Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy**

Adaptácia na zmenu klímy je jedným z ústredných prvkov Európskej zelenej dohody. V roku 2021 predstavila EÚ svoju aktualizovanú stratégiu s názvom **Budovanie Európy odolnej proti zmene klímy – nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy**. Tento strategický dokument je založený na štyroch pilieroch: inteligentnejšia adaptácia, systémovjšia adaptácia, rýchlejšia adaptácia a medzinárodný aspekt. Väčšina opatrení, ku ktorým sa Komisia zaviazala v adaptačnej stratégii, je z hľadiska ich implementácie na dobrej ceste.

S cieľom zlepšiť znalosti a pracovať s neistotou v rámci inteligentnejšej adaptácie zverejnila Komisia nové výzvy na predkladanie projektov v rámci **programu Horizont Európa**, ktoré by mali doplniť poznatky o vplyve zmeny klímy a odolnosti. Vyvíja sa tiež centrum údajov o rizikách (Risk Data Hub), úložisko údajov o rizikách katastrof v celej Európe. Komisia spolu s Európskou environmentálnou agentúrou (EEA) spustila a rozšírila obsah a partnerov **Európskeho observatória pre klímu a zdravie** (European Climate and Health Observatory) s cieľom pomôcť Európe stať sa odolnejšou voči dôsledkom zmeny klímy pre ľudské zdravie. Zároveň sa vynakladajú prostriedky na rozšírenie možností, obsahu, používateľskej a prispievateľskej základne, dosahu a vplyvu platformy na výmenu poznatkov o adaptácii s názvom **Climate-ADAPT**, ktorú prevádzkuje EEA.

Na podporu systémového prístupu k tvorbe politiky zintenzívnila Komisia prácu na systematickom začleňovaní adaptačných opatrení do sektorových stratégií a plánov. Následne je potrebné skontrolovať súlad v rámci vykonávania dopadových štúdií. Komisia vydala aktualizované usmernenie o tvorbe adaptačných stratégií a plánov v členských štátoch. Spustila Európsky klimatický pakt a nástroj na podporu adaptačnej politiky v rámci Dohovoru primátorov a starostov EÚ, čo podporí zvyšovanie pripravenosti spoločnosti.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082&from=EN>

Značný pokrok sa dosiahol pri Misii Adaptácia, ktorá je navrhnutá na urýchlenie inovačných adaptačných opatrení na miestnej a regionálnej úrovni. Viac ako 300 regiónov a komunít, ktoré pokrývajú približne 40 % územia EÚ, podpísalo chartu misie a zaviazalo sa spolupracovať na urýchlení transformácie smerom k odolnosti voči zmene klímy. Misia obsahuje komunitu dobrej praxe a technickú podporu.

Vôbec prvé európske hodnotenie klimatických rizík (EUCRA) zverejnila EEA v marci 2024, pričom jeho výsledky budú súčasťou procesu stanovovania priorít pre budúcu Komisiu. Hodnotenie organizovala Komisia spoločne s EEA a podarilo sa identifikovať 36 klimatických rizík pre Európu. Komisia zverejnila technické usmernenia o odolnosti projektov infraštruktúry voči zmene klímy v roku 2021 a o zvyšovaní odolnosti budov voči zmene klímy v roku 2023. Dialógy o klimatickej odolnosti umožnili zainteresovaných stranám, aby prediskutovali a určili možné opatrenia týkajúce sa poistenia aj investícií do adaptácie s cieľom pomôcť zmenšiť rozdiel v poistnej ochrane pred dôsledkami zmeny klímy. Dialógy sa začali v novembri 2022.

Dobrý pokrok sa dosiahol aj v oblasti zvyšovania vodnej bezpečnosti, čo zahŕňa dlhotrvajúce suchá, intenzívne zrážky a stúpajúcu hladinu morí. Európske observatórium pre sledovanie sucha pre odolnosť a prispôbenie sa zmene klímy (European Drought Observatory on Resilience and Adaptation to Climate Change) a nariadenie o opätovnom využívaní vody z roku 2023 podporujú udržateľné využívanie sladkej vody tým, že poskytujú poznatky, ako aj právny základ na zvýšenie možností opätovného využitia vody z čistiarní odpadových vôd.

Vzhľadom na to, že niektoré klimatické riziká sú kaskádové a cezhraničné, EÚ sa zameriava aj na medzinárodné aktivity a je najväčším poskytovateľom klimatického financovania na podporu adaptačných opatrení. EÚ a jej členské štáty prispeli v roku 2021 sumou 12 miliárd EUR na prispôbenie sa zmene klímy, z čoho niektoré projekty mali synergický efekt a podporili aj znižovanie emisií skleníkových plynov. EÚ sa tiež pripojila k iniciatívam ako Adaptácia bez hraníc (Adaptation without Borders), Africká iniciatíva pre adaptáciu (Africa Adaptation Initiative), Medzinárodná iniciatíva pre koralové útesy (International Coral Reef Initiative) a Aliancia pre výskum Atlantického oceánu (All-Atlantic Ocean Research Alliance). EÚ zároveň zdôrazňuje osobitú úlohu, ktorú by mali zohrávať riešenia založené na prírode, a rozširuje súbor poznatkov a nástrojov, ktoré sú k dispozícii aj krajinám mimo EÚ.

➤ Znižovanie emisií skleníkových plynov – mitigácia

V decembri 2019 Európska rada schválila cieľ dosiahnuť do roku 2050 klimaticky neutrálnu EÚ v súlade s PA.

Dňa 5. marca 2020 Rada EÚ prijala dlhodobú stratégiu nízkych emisií skleníkových plynov EÚ a jej členských štátov, odrážajúc tento cieľ klimatickej neutrality.

Dňa 11. decembra 2020 Európska rada schválila nový a ambicióznejší cieľ EÚ v oblasti klímy do roku 2030 pre EÚ a jej 27 členských štátov „čisté domáce zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 1990“.

Dňa 30. júna 2021 EÚ zverejnila nariadenie, ktoré stanovuje záväzný cieľ dosiahnuť klimatickú neutralitu v Európskej únii najneskôr do roku 2050, s cieľom dosiahnuť potom negatívne emisie a zriadiť právny rámec pre dosiahnutie klimatickej neutrality, známy ako Európsky zákon o klíme. Európsky zákon o klíme potvrdil domáce zníženie čistých emisií

skleníkových plynov aspoň o 55 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 1990 ako právne záväzný cieľ.

Dňa 14. júla 2021 Európska komisia prijala sadu návrhov **„Fit for 55“** na revíziu a aktualizáciu legislatívy EÚ s cieľom zabezpečiť, aby politiky EÚ boli v súlade s klimatickými cieľmi stanovenými v Európskom zákone o klíme. V roku 2023 Rada EÚ a Európsky parlament formálne prijali všetky zásadné prvky legislatívneho rámca potrebného na implementáciu „Fit for 55“. Podľa odhadov EK by legislatívny rámec „Fit for 55“, keď bude plne implementovaný, mohol umožniť EÚ a jej členským štátom prekročiť cieľ EÚ v oblasti čistého domáceho zníženia emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990 do roku 2030. Ciele zníženia emisií pod legislatívou EÚ sú pokryté Systémom obchodovania s emisiami EÚ (EU ETS), Nariadením o zdieľaní úsilia (ESR) a nariadením o emisiách a odstraňovaní súvisiacich s využívaním pôdy (LULUCF).

Dodatčná legislatíva a politiky týkajúce sa štandardov výkonnosti CO₂ pre nové osobné automobily a pre nové ľahké úžitkové vozidlá, obnoviteľnú energiu a energetickú efektívnosť, súčasť rámca „Fit for 55“, tiež prispievajú k dosiahnutiu klimatických cieľov EÚ do roku 2030.

EU ETS, ktorá funguje od roku 2005, stanovuje cenu za uhlík tým, že určuje maximálny počet povolení na emisie pre svoje pokryté sektory. EÚ preskúmala a zmenila svoju legislatívu s novým cieľom znížiť emisie z existujúcich sektorov EU ETS a z námorníctva o 62 % do roku 2030 v porovnaní s úrovňami z roku 2005. Rozšírenie EU ETS na námorné emisie bude pokrývať emisie CO₂, metánu a oxidu dusného z lodí nad 5000 BRT a bude sa vzťahovať na 50 % emisií z plavieb začínajúcich alebo končiacich mimo EÚ a na všetky emisie z plavieb v rámci EÚ a emisie z lodí v prístavoch EÚ.

Pokiaľ ide o komerčné letectvo, EU ETS bude naďalej uplatňovať účinné zdaňovanie uhlíka pre vnútroeurópske lety a odchádzajúce lety do Spojeného kráľovstva a do Švajčiarska. Okrem toho existuje legislatíva na uplatnenie schémy kompenzácie a zníženia uhlíka pre medzinárodné letectvo Medzinárodnej organizácie civilného letectva (CORSIA) podľa potreby na prevádzkovateľov lietadiel so sídlom v EÚ pre lety do a z iných tretích krajín, ktoré sa zúčastňujú na CORSIA, a na uplatnenie zdaňovania uhlíka na emisie z letov zapojených tretích krajín, ktoré neuplatňujú CORSIA od začiatku roku 2027.

Revízia smernice EU ETS tiež uplatňuje samostatný rámec zdaňovania uhlíka na spaľovanie paliva v cestnej doprave a budovách a ďalšie sektory (ETS₂) a je navrhnutá tak, aby od roku 2027 zdaňovala emisie bez bezplatného pridelenia a prispievala k zníženiu emisií o 42 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 2005 v pokrytých sektoroch.

Podľa revidovaného Nariadenia o rozdelení úsilia európska legislatíva stanovuje zvýšené individuálne záväzné ciele zníženia pre členské štáty pre emisie skleníkových plynov, ktoré nie sú pokryté existujúcim systémom EU ETS, a to domácu dopravu (okrem letectva), budovy, poľnohospodárstvo, odpady a malé priemyselné podniky s cieľom zníženia emisií skleníkových plynov na úrovni EÚ o 40 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 2005.

V sektore LULUCF EÚ prijala cieľ čistých odstránení skleníkových plynov v rámci Únie vo výške 310 miliónov ton CO₂ ekvivalentu, ako súčet hlásených čistých emisií a odstránení skleníkových plynov v sektore v roku 2030. Navyše, nová legislatíva teraz zahŕňa všetky emisie a odstránenia hlásené pre všetku spravovanú pôdu v Únii.

Pokiaľ ide o nové autá a dodávky, EÚ prijala legislatívu na zníženie emisií CO₂ o 55 % pre nové autá a o 50 % pre nové dodávky od roku 2030 do roku 2034, a na zníženie emisií CO₂ o 100 % od roku 2035 pre nové autá a dodávky.

Boli dohodnuté ambiciózne ciele na zlepšenie energetickej efektívnosti a na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie v energetickom mixe EÚ. V súlade s plánom Európskej komisie urobiť Európu nezávislou od ruských fosílnych palív dobre pred rokom 2030 (RePowerEU), EÚ súhlasila so zvýšením ambícií v oblasti úspor energie prostredníctvom zvýšeného cieľa na zníženie konečnej spotreby energie na úrovni EÚ o 11,7 % v roku 2030 a nového cieľa na zvýšenie podielu obnoviteľnej energie v konečnej spotrebe energie na minimálne 42,5 % do roku 2030, s dodatočnými 2,5 % indikatívnymi navyše, ktoré by umožnili dosiahnuť 45 %.

V prípade mimoriadne vysokých cien plynu a ropy v mesiacoch pred predpokladaným začiatkom fungovania ETS 2 začne tento systém fungovať od roku 2028. Avšak ambícia v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov zostáva nezmenená.

Udržateľné palivá pre dopravu môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri znížení emisií skleníkových plynov. V marci a apríli 2023 dosiahli Rada Európskej únie a Európsky parlament dohodu o návrhoch Fuel EU maritime a Refuel EU aviation na zvýšenie využívania udržateľných palív lietadlami a loďami a na zníženie ich environmentálnej stopy.

Nariadenie o nasadení infraštruktúry pre alternatívne palivá, ktoré zabezpečuje, aby verejnosť mala prístup k dostatočnej sieti infraštruktúry pre nabíjanie alebo tankovanie cestných vozidiel alebo lodí alternatívnymi palivami, bolo prijaté Európskym parlamentom a Radou Európskej únie a čoskoro nadobudne účinnosť. Navrhované nariadenie zohrá dôležitú úlohu v urýchlení nasadenia tejto infraštruktúry tak, aby nebol brzdený prijatie vozidiel a lodí s nulovými a nízkymi emisiami, čím sa odštartuje pozitívny cyklus a umožní sa dopravnému sektoru výrazne znížiť jeho uhlíkovú stopu.

V kontexte Európskej zelenej dohody lídri EÚ v júli 2020 podporili, že celkový klimatický cieľ 30 % sa bude uplatňovať na celkovú výšku výdavkov z rozpočtu EÚ a ďalších nástrojov obnovy s cieľom zosúladiť sa s objektívom klimatickej neutrality EÚ do roku 2050 a prispieť k dosiahnutiu nového klimatického cieľa Únie na rok 2030. Potvrdili, že ako všeobecný princíp by všetky výdavky EÚ mali byť v súlade s cieľmi Parížskej dohody. S týmto a ďalšími opatreniami, ako je EU ETS a ďalšie politiky finančného trhu, napr. Rámec EÚ pre udržateľné financovanie, EÚ podporuje implementáciu článku 2.1.(c) s cieľom urobiť finančné toky konzistentnými s cestou rozvoja s nízkymi emisiami skleníkových plynov a odolnými voči zmene klímy.

Ako príspevok k prechodu na klimaticky neutrálnu ekonomiku spravodlivým spôsobom EÚ zriadila Sociálny fond pre klímu, ktorý má podporovať zraniteľné domácnosti, mikropodniky a používateľov dopravy pri zvládaní cenových dopadov nového systému obchodovania s emisiami pre budovy a cestnú dopravu a palivá pre ďalšie sektory. V zásade by malo byť na obdobie 2026 – 2032 k dispozícii maximálne 65 miliárd EUR v súlade s článkami stanovenými v jeho nariadení.

Revízia EU ETS tiež posilňuje Modernizačný fond financovaný z EU ETS, aby prispel k významným investičným potrebám 13 členských štátov s nižšími príjmami od roku 2024. Zahŕňa podporu investíciám na modernizáciu energetických systémov a zlepšenie energetickej efektívnosti v oblasti ukladania energie, výroby a využívania obnoviteľných zdrojov a modernizáciu energetických sietí vrátane potrubí, rozvodných sietí a diaľkového vykurovania, čím podporuje spravodlivý prechod v regiónoch závislých od uhlíka.

Inovačný fond systému EU ETS je jedným z najväčších svetových finančných programov na demonštráciu inovatívnych nízkouhlíkových technológií. Inovačný fond, financovaný zo 100% prostriedkov z EU ETS, poskytne približne 38 miliárd EUR podpory od roku 2020 do roku 2030 (vypočítané na 75 EUR/tCO₂) v závislosti od ceny uhlíka, na komerčnú

demonštráciu inovatívnych nízkouhlíkových technológií s cieľom uviesť na trh priemyselné riešenia na dekarbonizáciu Európy a podporu jej prechodu na klimatickú neutralitu.

Mechanizmus úpravy uhlíkovej hranice (CBAM) určí cenu za obsah uhlíka v dovoze vybranej skupiny produktov. Primárnym cieľom CBAM je zabrániť úniku uhlíka a zvyšovaniu emisií v tretích krajinách tým, že zabezpečí, že určité dovážané produkty budú niesť rovnakú cenu uhlíka ako domáci výrobcovia v EÚ. Bude uplatňovaný nediskriminačným spôsobom v súlade s medzinárodnými obchodnými pravidlami a jeho uplatnenie poskytne základ pre hlbšiu medzinárodnú spoluprácu.

Národné politiky na plnenie prijatých medzinárodných záväzkov v oblasti zmeny klímy

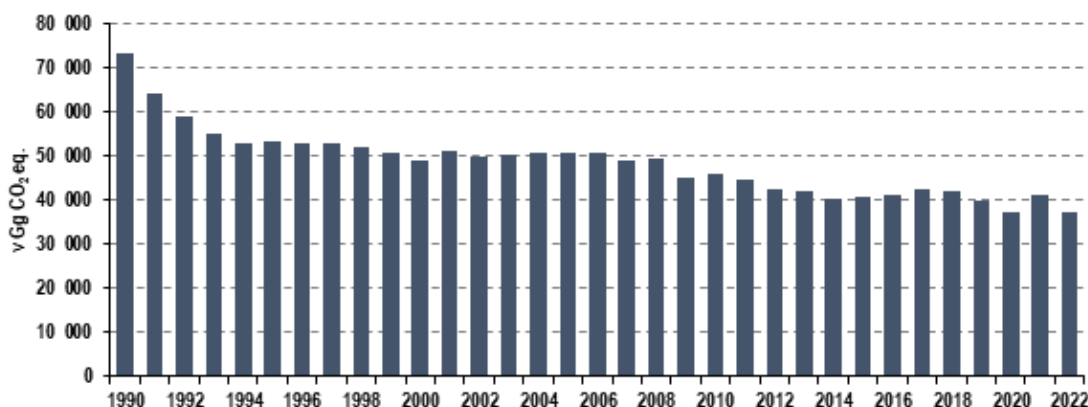
➤ Plnenie prijatých redukčných záväzkov SR

Emisie skleníkových plynov v [Národnej inventúre emisií za rok 2024](#) boli aktualizované a prepočítané s použitím najnovších metodík založených na nových metodických usmerneniach IPCC z roku 2019 pre národné inventúry skleníkových plynov, národných podmienok a údajov zverejnených Štatistickým úradom Slovenskej republiky.

Celkové emisie skleníkových plynov boli 37 052,21 Gg CO₂ ekv. v roku 2022 (bez LULUCF a s nepriamymi emisiami). To predstavuje zníženie o 49,56 % oproti základnému roku 1990. V porovnaní s rokom 2021 emisie klesli o 10 %. Pokles celkových emisií v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021 bol spôsobený poklesom v sektoroch Energetika a IPPU (priemyselné procesy).

Emisie s LULUCF a s nepriamymi emisiami klesli v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021 o 10 %. Počas obdobia 1991 – 2022 celkové emisie skleníkových plynov v Slovenskej republike neprekročili úroveň roku 1990.

Vývoj agregovaný emisií skleníkových plynov 1990 - 2022

Zdroj: SHMÚ

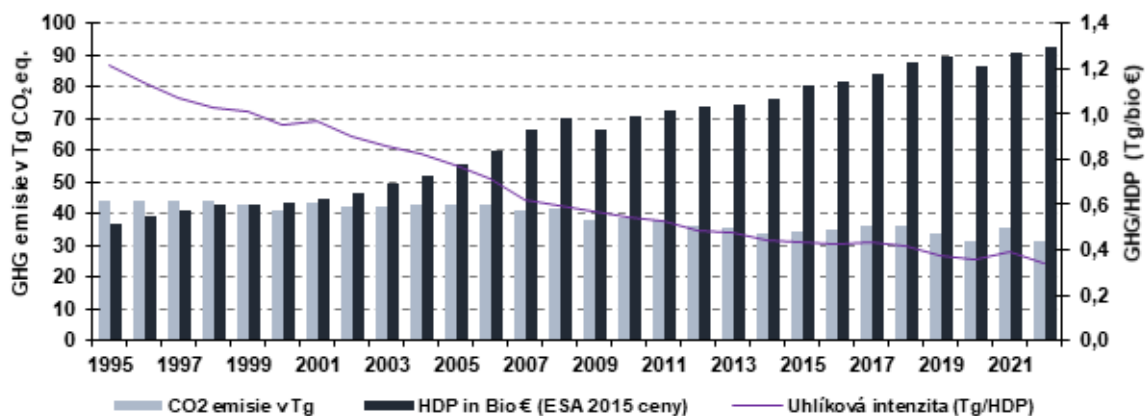
Slovensko znížilo svoje emisie približne o 20 % medzi rokmi 2010 a 2022. Najnovšie dostupné projekcie emisií skleníkových plynov ukázali pokles emisií ako dôkaz úspešného vykonávania politík a opatrení a ich vplyv na zlepšenie energetickej intenzity a efektívnosti priemyselnej výroby. Tieto projekcie boli aktualizované počas roka 2021 v súlade

s Nízkouhlíkovou stratégiou Slovenskej republiky (schválenu vládou v februári 2020). Boli zohľadnené nové faktory a parametre odrážajúce aktuálnu pandemickú situáciu. V priebehu roku 2024 sa pripravujú nové projekcia emisií skleníkových plynov v rámci Národného energeticko-klimatického plánu a budú zverejnené v Prvej dvojročnej správe, ktorá bude predložená sekretariátu UNFCCC do konca roka 2024.

Zníženie emisií na Slovensku v minulých rokoch bolo spojením rôznych vplyvov, začínajúc **výraznou priemyselnou a technologickou reštrukturalizáciou** spojenou s prechodom od fosílnych palív z uhlia a ropy na zemný plyn (legislatíva týkajúca sa znečistenia ovzdušia od roku 1991 bola hlavnou hnacou silou), reštrukturalizáciou ekonomiky smerom k menej energeticky náročnej výrobe (najmä v posledných rokoch) a tiež dočasnými zmenami v intenzite výroby (ovplyvnené globálnymi a tržmi EÚ). **Doprava (najmä cestná doprava), s neustále sa zvyšujúcimi emisiami, je dôležitou výnimkou.** Vyvíja sa nepretržitý tlak na identifikáciu a realizáciu efektívnych stratégií a politík na dosiahnutie ďalšieho zníženia emisií aj v tomto sektore. Napríklad kombinácia regulačných a ekonomických nástrojov (mýto pre nákladné vozidlá na základe ich environmentálnych charakteristík v kombinácii s normami pre palivá a emisie pre nové autá). Systém dane z áut a úroveň zdanenia palív, ktorá je blízko priemeru EÚ, prispieva k obmedzeniu zvyšovania emisií skleníkových plynov v doprave.

Na Slovensku môžu štrukturálne zmeny v spracovateľskom priemysle smerom k menej energeticky náročným odvetviám, ako sú strojársky a automobilový priemysel, vysvetliť, prečo po roku 2009 spotreba energie nenabrala rovnaké tempo ako predtým, čo viedlo k výraznému zníženiu primárnej energetickej intenzity (HDP rástlo dvakrát rýchlejšie ako spotreba primárnej energie). Preto je trend pozorovaný najmä pri spotrebe primárnej energie spôsobený hlavne inými faktormi, hoci určité zlepšenia energetickej efektívnosti skutočne nastali najmä v období po roku 2012. Balíček politík stále vyžaduje rôzne vylepšenia naprieč sektormi, vrátane sektorových mitigačných cieľov, najmä v doprave, budovách, poľnohospodárstve a odpadoch.

Porovnanie vývoja emisií CO₂ na HDP (uhlíková intenzita)

Zdroj: SHMÚ

Sektor Energetika (vrátane dopravy) s podielom 69 % bol hlavným prispievateľom k celkovým emisiám skleníkových plynov v roku 2022. Doprava s podielom 21 % na celkových emisiách významne prispieva k bilancii skleníkových plynov. V roku 2022 sa podiel dopravy na celkových emisiách zvýšil o viac ako 3,4 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2021. Okrem spaľovania palív v stacionárnych zdrojoch znečistenia významne prispievajú k celkovým emisiám skleníkových plynov aj znečistenie z malých zdrojov vykurovacích systémov domácností a únikové metánové emisie z dopravy, spracovania a distribúcie ropy

a zemného plynu. Očakáva sa, že trend zvyšovania v doprave bude pokračovať aj v budúcom roku v dôsledku zvýšenia spotreby nafty.

Sektor Priemyselných procesov a využitia produktov (IPPU) bol v roku 2022 druhým najdôležitejším sektorom s jeho podielom 21 % na celkových emisiách skleníkových plynov, pričom produkoval hlavne technologické emisie zo spracovania minerálnych produktov, chemickej výroby a výroby ocele a železa. Znižovanie emisií z technologických procesov je veľmi nákladné a existujú špecifické technické limity, preto sa emisie od referenčného roku nezmenili tak výrazne ako v ostatných kategóriách. Najmä objem výroby v priemyselných procesoch ovplyvňuje ich úroveň. Najrýchlejšie rastúce emisie v sektore IPPU sú emisie HFC a SF₆ v dôsledku priemyselnej dopytu a používania týchto látok v stavebníctve, izolácii budov, elektrotechnickom a/alebo automobilovom priemysle.

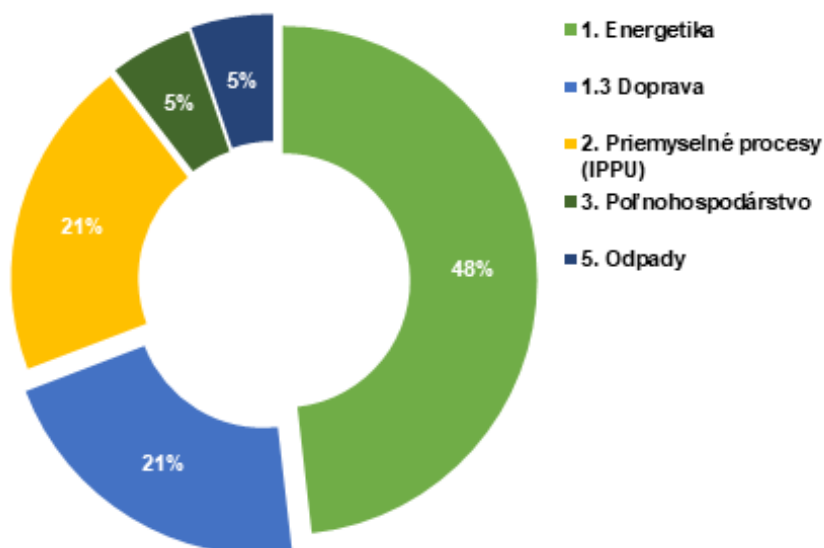
Podiel sektora Poľnohospodárstvo na celkových emisiách skleníkových plynov v roku 2022 bol 5 % a trend emisií od roku 1999 mierne klesá. Najvýznamnejšie zníženie emisií z poľnohospodárstva bolo dosiahnuté na začiatku deväťdesiatych rokov v dôsledku zníženia počtu chovaného dobytku spolu s obmedzeným používaním hnojív.

Sektor Odpady prispel v roku 2022 k celkovým emisiám skleníkových plynov 5 %. Použitie presnejšej metodiky pre hodnotenie metánových emisií z ukladania tuhých odpadov na skládkach a zahrnutie aj starších údajov do výpočtu viedlo k postupnému nárastu emisií o viac ako 100 % v porovnaní so základným rokom 1990. Očakáva sa, že podobný trend bude pokračovať aj v budúcich rokoch, hoci nárast by nemal byť taký významný ako predtým. Objem emisií zo skládok závisí v značnej miere od použitej metodiky na hodnotenie skládok a od rozsahu implementácie energetického využívania skládkových plynov prevádzkovateľmi skládok.

Podiely jednotlivých sektorov na celkových emisiách skleníkových plynov sa výrazne nezmenili v porovnaní so základným rokom 1990. Napriek tomu je zreteľný nárast emisií z dopravy v trende od roku 1990 a znížený podiel stacionárnych zdrojov znečistenia v sektore Energetika. Spaľovanie fosílnych palív, ktoré predstavujú približne 75 % celkových emisií CO₂ v Slovenskej republike (bez LULUCF), predstavuje najdôležitejší antropogénny zdroj emisií CO₂.

Pre porovnanie – na základe inventarizácie emisií skleníkových plynov v SR boli v roku 2018 najväčšími zdrojmi emisií skleníkových plynov sektor energetiky vrátane dopravy (68 %), potom sektor priemyslu (22 %) a sektor poľnohospodárstva (6 %).

Podiel jednotlivých sektorov na celkových emisiách skleníkových plynov v roku 2022

Zdroj: SHMÚ

Pozitívne dlhodobé trendy vo vývoji celkového objemu emisií sú v oblasti priemyslu, energetiky a budov. Prispela k tomu reštrukturalizácia priemyslu, zmena palivovej základne pri výrobe elektriny a tepla a zlepšovanie teploizolačných vlastností budov.

Negatívne dlhodobé trendy možno pozorovať v oblasti dopravy (rast osobnej automobilovej dopravy a dlhodobo vysoký dovoz starších vozidiel zo zahraničia) a odpadov (nárast skládkovania).

➤ **Národné politiky na znižovanie emisií skleníkových plynov**

Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (NUS SR)

[NUS SR](#) bola schválená vládou Slovenskej republiky dňa 5. marca 2020. Predstavuje odpoveď SR na záväzky v boji proti klimatickej zmene vyplývajúce z členstva v EÚ a OSN a s tým spojenú povinnosť vypracovať dlhodobú stratégiu s pôsobnosťou na minimálne 30 rokov. Cieľom stratégie je identifikácia existujúcich a návrh nových dodatočných opatrení v rámci SR pre dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050. Primárnym cieľom NUS SR je identifikovať všetky opatrenia, vrátane dodatočných, ktoré povedú k dosiahnutiu klimatickej neutrality v SR do roku 2050.

NUS SR bola vytvorená pod vedením MŽP SR v spolupráci s expertmi na národnej (MH SR, MF SR, STU, SAV) aj medzinárodnej úrovni (Svetová banka), pričom východiskovým dokumentom pre prípravu stratégie bola Nízkouhlíková štúdia, pripravená v spolupráci so Svetovou bankou. Vďaka spomenutej spolupráci bolo možné vypracovať modelovanie vývoja a dopadov jednotlivých politík a oparení na národné hospodárstvo, pričom boli využité modely Compact Primes a ENVISAGE Slovakia (CGE).

Integrovaný národný energetický a klimatický plán SR na roky 2021 – 2030 (NECP)

V roku 2019 bol prijatý [Integrovaný národný energetický a klimatický plán SR na roky 2021 – 2030](#), spracovaný podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č.2018/1999 o riadení

energetickej únie a opatrení v oblasti klímy. Hlavnými kvantifikovanými cieľmi v oblasti energetiky a klímy do roku 2030 je, v rámci celej Únie, dosiahnuť v porovnaní s rokom 1990 zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 40 % (jednotlivé členské štáty majú určené podiely podľa miestnych podmienok), záväzný cieľ na úrovni Únie je dosiahnuť podiel energie z obnoviteľných zdrojov energie (OZE) na hrubej konečnej energetickej spotrebe aspoň 32 %, pričom podiel OZE v doprave musí byť v každom členskom štáte aspoň 14 %, národný príspevok v oblasti energetickej efektívnosti aspoň 32,5 % a prepojenosť elektrických sústav na úrovni minimálne 15 %. Hlavnými kvantifikovanými cieľmi NECP v rámci SR do roku 2030 je zníženie emisií skleníkových plynov pre sektory mimo obchodovania s emisiami (non-ETS) o 20 % (podiel bol zvýšený z pôvodne deklarovanej úrovne 12 %). Podiel OZE je pre rok 2030 stanovený vo výške 19,2 % a alternatívne 20 % (zvýšený z pôvodne deklarovaných 18 %), pričom v oboch prípadoch je splnený požadovaný cieľ 14 % OZE v doprave. Spracované opatrenia pre dosiahnutie národného príspevku SR v oblasti energetickej efektívnosti ukazujú hodnoty o niečo nižšie (30,3 %) ako je európsky cieľ 32,5 %. Kľúčovými pre dosiahnutie cieľov budú sektory priemyslu a budov. Prepojenosť elektrických sústav sa už teraz pohybuje nad hranicou 50 % a bude taká aj v roku 2030, takže cieľ minimálne 15 % bude splnený.

Kľúčové opatrenia Plánu obnovy, časti zelenej ekonomiky, na ktorú je alokovaných 2,103 mld. EUR sú:

- 207 mil. EUR na obnoviteľné zdroje energie a energetickú infraštruktúru (+ ďalších 150 mil. EUR z REPowerEU)
- 620 mil. EUR na obnovu budov (+ ďalších 149 mil. EUR z REPowerEU)
- 368 mil. EUR do dekarbonizácie priemyslu na zlepšenia energetickej účinnosti a zavádzanie inovačných technológií
- 759 mil. EUR do udržateľnej dopravy na podporu zavádzania približne 3 000 nabíjacích staníc pre alternatívne palivá, modernizácie železníc a 200 km novej cyklistickej infraštruktúry (+ ďalších 85 mil. EUR z REPowerEU)
- 149 mil. EUR na opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy týkajúcu sa reformy v oblasti ochrany prírody, hospodárenia s vodami a krajinného plánovania na zachovanie biodiverzity.

➤ **Národný pokrok pri zavádzaní adaptačných opatrení**

Adaptácia na zmenu klímy je kontinuálny proces. Na tomto mieste je dôležité reflektovať progres, ktorý Ministerstvo životného prostredia SR sleduje v rámci **reportovacích povinností**, a to primárne smerom k Európskej únii, či Organizácii spojených národov a sústrediť sa na nastavovanie národných politík tak, aby cesta k realizácii adaptačných opatrení bola prirodzenou súčasťou tvorby takých politík, kde zmena klímy je neoddeliteľnou súčasťou; tam má a musí byť uchopená.

Európska zelená dohoda (schválená 11. decembra 2019) je nosnou stratégiou rozvoja na najbližších päť rokov s víziou do roku 2050 pre celú Európsku úniu. Prináša rozsiahly súbor politík a opatrení pre oblasť zmeny klímy, energetiky, obehového hospodárstva, zachovania a obnovy ekosystémov a biodiverzity, potravinovej sebestačnosti alebo inteligentnej mobility.

Primárnym cieľom dohody je zabezpečiť, aby sa Európa v záujme udržateľnej budúcnosti do roku 2050 stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom.

V nariadení č. 2018/1999³ sú definované požiadavky na podávanie správ v oblasti adaptácie na zmenu klímy národné zámery, ciele a príspevky, integrované národné energetické a klimatické správy o pokroku a Integrované podávanie správ o národných adaptačných opatreniach, finančnej a technologickej podpore poskytovanej rozvojovým krajinám sú uvedené v kapitole 4 a príslušných prílohách.

V súlade s požiadavkou *čl. 19.1* tohto nariadenia MŽP SR pripravilo správu pre Európsku komisiu k 15. marcu 2021, ktorá bola následne resubmitovaná v máji roku 2021, prostredníctvom nástroja Reportnet 3, ktorý pripravila Európska environmentálna agentúra (Správa v anglickom jazyku vrátane príloh je dostupná na nasledujúcej adrese: <https://reportnet.europa.eu/public/country/SK>). Podávanie správ o národných adaptačných opatreniach je povinné uskutočniť každé 2 roky. Posledná správa bola prostredníctvom Reportnet 3 predložená do 15. marca 2023 (Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/1208⁴, Príloha I).

Na základe *čl. 17.1* nariadenia č. 2018/1999 sa do 15. marca 2023 – prostredníctvom nástroja Reportnet 3 podávala správa týkajúca sa Národného energetického a klimatického plánu, a to na základe nového vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) č. 2022/2299⁵ (Príloha III vykonávacieho nariadenia). Na tejto správe s Ministerstvom hospodárstva SR spolupracuje Ministerstvo životného prostredia.

Ďalšou povinnosťou na základe *čl. 19.3* nariadenia EP a Rady č. 2018/1999 je od roku 2021 podávanie správ o podpore, ktorú SR poskytuje rozvojovým krajinám v súlade s požiadavkami na podávanie správ dohodnutými v rámci Dohovoru a PA. Túto správu o finančnej a technologickej podpore poskytovanej rozvojovým krajinám podávame každoročne do 30. septembra (rok X-1). Do roku 2021 sa tieto správy podávali taktiež k 30. septembru, avšak podľa nariadenia EP a Rady č. 525/2013⁶, ktoré sa v plnej miere začlenilo do nariadenia č. 2018/1999 a súčinnosťou od 1. 1. 2021 sa zrušilo. Tento typ správ je podávaný taktiež prostredníctvom nástroja Reportnet 3 a ich súčasťou je prehľad o príspevkoch do medzinárodných organizácií a fondov (multilaterálna ODA), tiež bilaterálnej a finančnej podpore v oblasti mitigácie a adaptácie na zmenu klímy. Bilaterálna ODA zameraná na životné prostredie a zmenu klímy pochádzala takmer výlučne z projektov realizovaných nástrojmi SAMRS.

Ako uvádzame vyššie – v súvislosti s adaptáciou na zmenu klímy sa vláda SR samozrejme hlási aj k implementácii európskej adaptačnej stratégie – **Budovanie Európy odolnej proti zmene klímy – nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy**. Stratégia

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=SK>

⁴ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/1208 zo 7. augusta 2020 o štruktúre, formáte, postupoch predkladania a preskúmaní informácií nahlasovaných členskými štátmi podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999, ktorým sa zrušuje vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 749/2014

⁵ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 2022/2299 z 15. novembra 2022, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999, pokiaľ ide o štruktúru, formát, technické podrobnosti a postup pre integrované národné energetické a klimatické správy o pokroku

⁶ Nariadenie EP a Rady č. 525/2013 z 21. mája 2013 o mechanizme monitorovania a nahlasovania emisií skleníkových plynov a nahlasovania ďalších informácií na úrovni členských štátov a Únie relevantných z hľadiska zmeny klímy a o zrušení rozhodnutia č. 280/2004/ES

predstavuje dlhodobú víziu pre EÚ stať sa do roku 2050 klimaticky odolnou spoločnosťou, adaptovanou na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Cieľom stratégie je posilniť adaptívnu kapacitu EÚ a sveta a minimalizovať ich zraniteľnosť voči dôsledkom zmeny klímy v súlade s Parížskou dohodou a európskym klimatickým predpisom⁷.

Na tieto medzinárodné povinnosti v environmentálnej oblasti a oblasti zmeny klímy pamätá aj Programové vyhlásenie vlády 2023 – 2027, a to na rôznych miestach dokumentu, vzhľadom na charakter tohto dokumentu najmä v týchto úlohách:

– „Vláda uznáva, že ľudstvo čelí globálnym javom klimatickej zmeny a je pripravená plniť záväzky Slovenska v ich eliminácii. Vláda sa hlási k základným medzinárodným dohodám, ktorých signatárom je Slovenská republika, osobitne k Parížskej dohode a zaväzuje sa viesť aktívny medzinárodný dialóg v záujme efektívneho naplňania jej cieľov tak, aby ekonomické náklady súvisiace s nízkouhlíkovou transformáciou niesli rovnomerne všetky krajiny na svete podľa svojej ekonomickej sily a miery akou sa podieľajú na globálnom znečisťovaní s následkom globálneho otepľovania. Za účelom plnenia cieľov transformácie je vláda pripravená prijať nový zákon o klimatickej zmene a nízkouhlíkovej transformácii.;

– Kvalitné plnenie cieľov dekarbonizácie bude podporené schválením investičnej stratégie použitia prostriedkov získaných z emisných povoleniek (Modernizačný fond, pripravovaný Socio-klimatický fond) tak, aby boli alokácie krytia jednotlivých prioritných oblastí dekarbonizácie stanovené na základe rezortných politík a pri dodržaní vysokých environmentálnych požiadaviek. Implementácia bude zabezpečená prostredníctvom gestorských rezortov.“

Slovenská republika definuje adaptáciu na zmenu klímy ako svoju prioritu v strategickom dokumente **Envirostratégia 2030**.

Uznesením vlády SR č. 478/2018 zo 17. októbra 2018 (ďalej len „UV SR č. 478/2018“) bod A., vláda SR schválila **Stratégiu adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia**⁸ (ďalej len „NAS“). Hlavným cieľom aktualizovanej NAS je zlepšiť pripravenosť Slovenska čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy, priniesť čo najširšiu informáciu o súčasných adaptačných procesoch na Slovensku, a na základe ich analýzy ustanoviť inštitucionálny rámec a koordinačný mechanizmus na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach, ako aj zvýšiť celkovú informovanosť o tejto problematike. Je to posun oproti prvej NAS (schválená UV SR č. 148/2014), ktorá bola prvým komplexnejším dokumentom v tejto oblasti, ktorý sa v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov snažil prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných proaktívnych adaptačných opatrení.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1119&from=SK>

⁸ <https://minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-zmenu-klimy-aktualizacia.pdf>

Adaptačné opatrenia *Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy*⁹ (ďalej len „NAP“) definuje ako oblasti intervencií potrebných pre posilnenie konkrétnych prírodných a sociálno-ekonomických systémov prispôbiť sa prebiehajúcej alebo očakávanej zmene klímy, s cieľom znižovať zraniteľnosť, resp. zvyšovať odolnosť a kde je to možné využívať pozitívne účinky zmeny klímy. *Hlavným cieľom NAP je prostredníctvom implementácie prierezových a špecifických adaptačných opatrení a úloh zvýšiť pripravenosť Slovenska na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.*

Z uvedeného dôvodu – rozsah a zameranie NAP, ktorý vychádza a nadväzuje na aktualizovanú NAS sa svojimi úlohami zameriava na adaptačné opatrenia nie len na národnej, ale aj lokálnej úrovni. Tento dokument bol na základe úlohy – B.1 UV SR č. 478/2018 – schválený uznesením vlády SR č. 476/2021 z 31. augusta 2021 k Akčnému plánu pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy a je ďalším míľnikom pri zavádzaní už konkrétnych adaptačných opatrení, s určením konkrétnej zodpovednosti (gestora), termínov plnenia a finančného krytia pre jednotlivé úlohy, pričom si vyžadujú rôznu mieru spolupráce zainteresovaných subjektov a potreby financovania. Zároveň je možné, na základe indikátorov, monitorovať a vyhodnotiť ich priebeh a výsledok. Úlohy sú definované s pomocou techniky SMART podľa nasledujúcich charakteristík:

- Jasný (Specific): jednoducho definovateľný/významný
- Merateľný (Measurable): zmysluplný/motivujúci
- Dosiahnuteľný (Achievable): dohodnutý/realistický
- Relevantný (Relevant): zmysluplný/ukotvený v kontexte
- Časovo ohraničený (Time bound): definovateľný v čase.

Úvodom do NAP je zoznam piatich prierezových opatrení a na nich naviazaných 18 úloh. Jadrom NAP je 7 špecifických oblastí: ochrana, manažment a využívanie vôd, udržateľné poľnohospodárstvo, adaptované lesné hospodárstvo, prírodné prostredie a biodiverzita, zdravie a zdravá populácia, sídelné prostredie a technické, ekonomické a sociálne opatrenia. Každá z týchto 7 oblastí má svoj špecifický cieľ, z ktorých každý má definované svoje základné princípy a špecifické opatrenia, ktoré v danom segmente definujú úlohy. Spolu bolo identifikovaných 45 špecifických opatrení a v ich rámci 169 úloh pre obdobie platnosti NAP do roku 2027.

Na základe úlohy B.2 UV SR č. 478/2018 – bola na rokovanie vlády predložená informácia o dosiahnutom pokroku pri realizácii adaptačných opatrení v Slovenskej republike, ktorá má vládu SR (prípadne aj širokú verejnosť) informovať o nastavení adaptačnej politiky nie len čo-do národného kontextu, ale tiež čo-do lokálnych reálií. Adaptačné opatrenia opomínajúce potrebu regionálneho a lokálneho zázemia nemôžu byť efektívne. Táto informácia, schválená na rokovaní vlády SR dňa 15. marca 2023 uznesením vlády SR č. 110/2023¹⁰, podáva ucelený obraz o pokroku zavádzania adaptačných opatrení z pohľadu nastavenia legislatívneho a strategického rámca, a teda podrobnejšie uvádza zoznam právnych aktov a strategických dokumentov (okrem NAS a NAP), ktoré k adaptačnej implementácii napomáhajú.

⁹ <https://minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/akcny-plan-implementaciju-nas.pdf>

¹⁰ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28128/1>

➤ **Legislatívne nástroje pre oblasť biopalív, biokvapalín a palív z biomasy a úspory emisií počas životného cyklu na jednotku energie z palív a dodávanej energie**

Smernica EP a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (prepracované znenie)

MŽP SR v rámci svojich kompetencií spolupracovalo s MH SR pri príprave zákona č. 363/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

V nadväznosti na to bola schválená vyhláška MŽP SR č. 68/2023 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 271/2011 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá trvalej udržateľnosti a ciele na zníženie emisií skleníkových plynov z pohonných látok.

Potreba legislatívnych zmien zo strany MŽP SR vyplynula predovšetkým z dôvodu nutnosti zapracovania zmien vychádzajúcich zo smernice EP a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (prepracované znenie) a z aplikačnej praxe.

Vzhľadom na potrebu administratívneho zabezpečenia fungovania celého systému podávania správ a archivovania údajov bola vytvorená **elektronická evidencia palív v doprave, ktorá bola uvedená do prevádzky v roku 2023**. Vede ju SHMÚ a má slúžiť na zjednodušenie zberu a spracovania údajov a umožniť operatívnu kontrolu hospodárskych subjektov viacerými inštitúciami a rezortmi.

Nariadenie EP a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia EP a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice EP a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 525/2013

Nariadenie EP a Rady (EÚ) 2018/1999 upravilo znenie smerníc 98/70/ES a 2015/652, je záväzné v celom rozsahu a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch. MŽP SR aj napriek tomu zapracovalo zmeny do vyhlášky MŽP SR č. 68/2023 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 271/2011 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá trvalej udržateľnosti a ciele na zníženie emisií skleníkových plynov z pohonných látok.

Smernica EP a Rady (EÚ) 2023/2413 z 18. októbra 2023, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2018/2001, nariadenie (EÚ) 2018/1999 a smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o podporu energie z obnoviteľných zdrojov, a ktorou sa zrušuje smernica Rady (EÚ) 2015/652

Koncom roka 2023 nadobudla účinnosť smernica EP a Rady (EÚ) 2023/2413, ktorá predstavuje novelu smernice EP a Rady (EÚ) 2018/2001. Gestorom implementácie smernice je MH SR, pričom MŽP SR bude spolupracovať pri implementácii smernice novelou zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v časti kritérií trvalej udržateľnosti pre biopalivá, biokvapaliny a palivá z biomasy. Časový harmonogram legislatívneho procesu novelizácie zákona závisí od rozhodnutia gestora zákona, ktorým je MH SR. V nadväznosti na to bude potrebné novelizovať aj vyhlášku MŽP SR č. 271/2011 Z. z.,

ktorou sa ustanovujú kritériá trvalej udržateľnosti a ciele na zníženie emisií skleníkových plynov z pohonných látok v znení neskorších predpisov.

Záver

Zmena klímy spôsobená zvyšujúcimi sa antropogénnymi emisiami skleníkových plynov predstavuje jednu z najväčších hrozieb pre ľudstvo. Podľa Svetovej meteorologickej organizácie (WMO) je oficiálne potvrdené, že rok 2023 je najteplejším rokom v histórii, a to veľkým rozdielom. Ročná priemerná globálna teplota sa priblížila k 1,5 °C nad predindustriálnymi úrovňami – symbolicky, pretože Parížska dohoda o zmene klímy si kladie za cieľ obmedziť dlhodobý nárast teploty (priemerovaný za desaťročia, nie za jednotlivý rok ako 2023) na maximálne 1,5 °C nad predindustriálnymi úrovňami. Šesť popredných medzinárodných databáz používaných na monitorovanie globálnych teplôt a konsolidovaných WMO ukazuje, že ročná priemerná globálna teplota bola v roku 2023 o $1,45 \pm 0,12$ °C vyššia ako predindustriálne úrovne (1850 – 1900).

Jednotlivé, nie len vyššie spomenuté nástroje môžu zásadným spôsobom napomôcť k zvýšeniu efektívnosti naplňania medzinárodných ambícií, či už po stránke znižovania emisií skleníkových plynov – prístup k nízkouhlíkovej transformácii, ale aj k zavádzaniu adaptačných opatrení pre zlepšenie adaptívnej kapacity a zníženie klimatickej citlivosti na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Ekonomický faktor ale zostáva jedným z najnevyhnutnejších prvkov plnenia krátkodobých a dlhodobých klimatických cieľov.

Pre Slovenskú republiku je potrebné naďalej sledovať vývoj rokovaní o globálnej klimatickej politike a aktívne sa do nich zapájať, ako aj participovať na práci v expertných štruktúrach či už OSN alebo ďalších medzivládnych organizácii ako OECD a na tvorbe klimatickej politiky EÚ. V rámci EÚ je to napríklad prostredníctvom účasti zástupcov MŽP SR v Pracovnej skupine Rady EÚ pre životné prostredie a Pracovnej skupine Rady EÚ pre medzinárodné environmentálne otázky, v expertných skupinách zriadených pod pracovnými skupinami Rady či pod Európskou komisiou, ale aj prostredníctvom zástupcov iných rezortov v príslušných pracovných skupinách Rady EÚ a taktiež Európskej environmentálnej agentúry. Nemenej dôležitou je aj tvorba a implementácia národnej klimatickej politiky s cieľom plnenia záväzkov vyplývajúcich z Parížskej dohody a prispievania ku globálnemu boju proti zmene klímy. Možno vyzdvihnúť napríklad prípravu novej národnej stratégie adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, ktorá sa realizuje prostredníctvom projektu technickej pomoci a má na zreteli globálny cieľ pre adaptáciu a jeho nový rámec.